

МИЦУЉОШИ НУМАНО

ПРИКАЗ ТРИЈУ РОМАНА ДАНИЛА КИША ПРЕВЕДЕНИХ НА ЈАПАНСКИ ЈЕЗИК¹

Овај текст садржи већ објављене приказе сва три романа Данила Киша, који су до сада преведени и објављени у Јапону. Ово, наравно, нису научни радови, већ краћи текстови намењени просечним читаоцима, а написани су за један тиражни дневни лист. Ипак, узети заједно, дају увид у историју ре-цепције Кишове књижевности у Јапону, и посебно су значајни, чини ми се, за проучавање историје јапанско-српских културних веза. Прикази су објављени у листу *Mitsubishi shinbun*, једном од најважнијих дневних листова у Јапону, који је, с дневном тиражом од четири милиона примерака и аутори-тативном књижевно-критичком рубриком у недељном издању, познат по свом великом друштвеном утицају.

*

Данило Киш, *Рани јадик за децу и осећајнице* (1970)

Превела: Кајоко Јамасаки

Издавач: *Sobunsha*, Токио, 1995.

Читао сам и нехотице удахнуо. Ова збирка аутобиографских прича у којој се својирају успомене на детињство има чаробну моћ оживљавања боја, мириса и укуса, и све то с оном свежином својственом једино детињству. На пример, прича *Ливада почиње на следећи начин*: „Миша је обалом реке (...). У ваздуху се осећао мирис омана помешан с мирисом већ претреле зоне. Свежи су се критичари привели као красте. Онда одједном граву сунце. У трави

¹ Есејика о првом објављивању на јапанском језику налази се на крају сваког од приказа.

планuše lutuša. Zamirisca kamilica, polje postade teško od obilja mirisa. Gledao je kako njegov pas grize jagorčevinu, dok mu se niz njušku ceđe zelene bale. Onda i on leže u travu potrbuške, kraj krtičnjaka koji se isparavao kao pogaca.“

Mogao bih ovaako da navodim u beskraj, no zadržaću se samo na ovome. Na moje iznenađenje, pisac je, zahvaljujući svojoj začuđujućoj moćnoj, suptilnoj lirskoj pritozi, uspeo da odstrani vulgarnu stvarnost, iako se sve dešavalo u jednom teškom i surovom vremenu. U ovom delu, međutim, odsustvo stvarnosti nije nedostatak, već se upravo u tome krije njegova retka lepota.

Davido Kish (1935–1989) bio je jugoslovenski pisac, po ovoj jevrejskog a po majci armenorskog porekla. Otac, Jearejin, u vreme nacističke okupacije otkleđen je u Аушвиц и никад се више није вратио. Очева смрт, Други светски рат, погром Јевреја, бекство целе породице од прогона – могло је да се више надугачко о свим овим мучним и страшним темама. Но, вративши се својим "лирским скоком", као какав путник кроз време, неколико деценија у прошлости, Киш ласки потешна четенице оквиљава боје и мирисе детињства, избегавајући притом најљубо еванк непосреднији помен свих тих трагичних догађаја.

Осећање етда након што се претходне ноћа ушпакно, срамежљиви доживљај прве љубави, тужни раставак са песом кога је волео – све су то искуства кроз која је у детињству свако бар једном морао да прође. Уприво због тога, некако и пролазни сјај детињства, настао на тако осетљивој равнотежи, надлази југословенску историјско-географску специфичност и доспева до нас, продревши кроз дебелу слој времена.

Киш је писац који је већ преведен на преко двадесет језика и добитник је бројних књижевних награда. Зато чинљиво да је један писац, толико поштован у свету, тек сад по први пут представљен у Јапану говори да смо заправо већ завасили. У последње време, о Југославији се говори само у контексту међетничких сукоба и рата, и у том смислу за ту земљу савлао је много људи. Колико, међутим, има Јапанаца који би одмах могли да наведу име бар једног поштованог писца с тих простора? Ето, толико је у Јапану једностран проток информација о другим земљама.

И зато, дивно је то што је један репрезентативни југословенски писац представљен иванредним преводом прилагођеном тавном стилу оригинала. Киш је, међутим, писац осебујног талента, који је са сваки својим делом мењао стил и начин писања. О његовом целокупном стваралаштву не можемо судити само на основу овог дела љакх боја. Нека ово буде добар повод да упознамо и друга Кишова остварења, а нарочито *Енциклопедију кривих*, фантазмагоричну збирку прича сважног романиеског мириса.

Објављено у листу *Машива цинбун* 24. јуна 1995.

Данило Киш, *Енциклопедија зрбице*, 1983.

Превела: Кајово Јамаски

Издавач: *Solenzara*, Torino, 1999.

Енциклопедија зрбице, дело југословенског писца Данила Киша, сачињено је од девет прича обликованих различитим литерарним поступцима. Приче су тематски већином смештене у модеран или савремени временски оквир, иако две међу њима можемо назвати књижевним варијацијама древнох легенди. Једна од њих, *Симон Ђудођворец*, говори о Симону Врачу, утемељивачу јеретичке гностичке мисли, која се развијала истовремено с хришћанством. Друга прича, *Легенда о сливачима*, надахнута је мотивима из једне легенде из Курана. Киш нам песничким стиллом дочарава ликове спаваца из камене пећине.

И остале приче, које припадају модерном или савременом временском оквиру, баве се најразличитијим темама. Прича *Последице љубави* говори о простигнутки која је 1920. године у Хамбургу умрла од упале плућа. Понесена прелазном тугом, морари који су је волели на њеној сахрани подижу праву малу 'револуцију' и отимају све цвеће у граду да би га положили на њен гроб. Прича *о мајстору и ученику*, чија се радња дешава у 19 веку у Прагу, говори о сучелаштву једног јеврејског мислиоца и његовог ученика. У причи *Слава је за обшарбину зрети* прати се судбина младог мађарског племића до тренутка његовог погубљења, на које је осуђен после оптужбе да је учествовао у пучкој побуни.

Књижа краљева и бубала делом је историографски епик, настао као резултат истраживања процеса настанка злогласног и ауторски неаутентичног антијеврејског дела *Пројекти слонских мудраца*. У причи *Црвена марија* с ликом *Левана* бивша љубавница писца јеврејског порекла, страдаога за време чистки у Совјетском савезу, разоткрива нам судбину његових писама. „Оно што страшни 'мач револуције' није успео да уништи, уништила је махитност љубави.“

Иако је у свим причама реч о упечатљивим ремек-делима која је тешко међусобно поредити, најзначајнија је, ипак, прича по којој је и књига названа – *Енциклопедија зрбице*. Једна жена, приповедач ове приче, у некој шведској библиотеци проналази књигу *Енциклопедија зрбице*, која постоји само у једном примерку. У њој налази једноставан, али детаљан и јасан опис живота свог оца, обичног и јавности непознатог човека. Можда се управо у овоме и крије Кишов еписатељски кредо. Наиме, он у једном интервјуу овако одређује циљ своје књижевности: „Минијатуру људског живота претворити у

mitску, вечnu knjigu i prikazati neizmerno veliku stvarnost skrivenu iza malog broja reči.“ I završta, *Enciklopedija zbirnik* je mala knjiga iza koje se krije neizmerno velika stvarnost. Ta stvarnost preuzma je obilnih istorijskih činjenica kao što su sudbina Jevreja u Istočnoj Evropi, ali ukae pred nacističkom i sovjetskim totalitarizmom. Ono što Kiša odvaj od Nabokova i Borhosa verovatno je ovaak neposredni osećaj stvarnosti.

Kiš je u svom poznom životnom dobu napustio rodnu Jugoslaviju i, izabraši put ‘sojovske revolucije’, okončao život u Parizu. S druge strane, Kažo Jamasaki, prevodilac ove knjige, koja je i sama izvanredan pesnik, gotovo dvadeset godina živi u Jugoslaviji, u Beogradu, gde je i dan danas. U Jugoslaviji je ovih dana počelo NATO bombardovanje. Ova neta teška stvarnost koja je pratila Kišov život i od koje je on htio da pobegne još uvek traje.

Objavljeno u listu *Mimimi* broj 28. marta 1999.

*

Davido Kiša, Peščanik, 1972.

Prevela: Ažko Oku

Izdavač: *Školska*, 2007.

Davido Kiša je jugoslovenski pisac jevrejskog porekla. Njegove dve knjige, *Rimski jadovi* i *Enciklopedija zbirnik*, ranije su veš predstavljene živopisnim prevodom Kažo Jamasaki (obe u izdanju kuće *Tohno Solomona*), i u Japanu su veš dosekle poznate. Novoprevedeni roman *Peščanik*, iznenađujuć za čitaoce koji maše-nišie veš poznaju Kiša, otkriva nam zbuđujuću i silovitu vrtiju i veštinu čarstog romaneskno komponovana.

Ako su u *Rimski jadovi* ‘pirskim svojom’ u detinjstvo prekrasni prikori opisani lakim bojama, ovdje je *Enciklopedija zbirnik* zbirka fantastičnih pripovedaka jakog romanesknoq mrisa. S druge strane, *Peščanik* čitaocje pušta da lutaju u mračnom i kosmarom, besplanim ‘kafozjanskom’ svetu.

Na početku se daje veoma zguenut ovie svetiljke čiji plamen podrhtava u tami. Na taj način stvara se iluzija da vam beli deo plamena, kad na njea obratimo pažnju, lica na vazu ili peščani sat, dok liemo posmatrašem tamnijet dela plamena videti dva istovetna ljudska profila okrenuta jedan prema drugom. Ovo predstavlja važan ključ za razumevanje celog romana. Kao kad okrenemo peščanik, tok pripovedanja potече u suprotnom pravcu, u prošlost, a pisac, kao da se susreće sa drugim ‘sobom’, zamislja sudbinu svoga oca.

Највеће zadovoljstvo pri čitanju ovog dela prouzrokuje nam sama neizvesnost "procesa тумачења", којим до спознаје стварног питајући око себе рукама по мрклом мраклу. Кључ за разумевање овог лавиринт-романа открива нам се тек у последњем поглављу, кад читалац напосле схвата да је цео текст овог дела заправо реконструкција једног света на основу нечијег писма.

Тај "неко" је, изгледа, пишчев отац. Година је 1942. Антајсарејска олуја била је све јача, а масовно убијање Јевреја догодиће се и у Србији. Кишов отац (у роману се јавља искључиво иницијалима Е. С.) некако успева да избегне опасност и привремено се склања у родни град, одакле је након две године одведен у Аушвиц, где му се губи сваки траг. Касније је, међутим, пронађено очево писмо млађој сестри, и Киш се, додајући опширна тумачења свим појединостима тог писма, упушта у акробатски подухват реконструкцисања духа оног времена.

У овом роману поглавља с насловима *Саме с аушвицања*, *Бетсуре једног јудеца*, *Испитивање сведока* и *Исправљени посмртник* сложена су у компликовани мозаик, а у сваком од њих одважно се мењају и тачка гледишта и стил. И кад на крају стигне до речи које кажу: „Живео сам лепше и богатије од вас, захваљујући патњи и мучности (...)”, читалац ће приметити да ова књига не описује само трагични живот пишчевог оца већ да представља одважан покушај претварања минијатуре живота појединца у митолошку вечну књигу.

На овај начин, бесмислена смрт појединца добија смисао, а напре се чак и могућност победе над смрћу. Није ли Киш био уверен да је баш у томе снага књижевности? Треба честитати предузетљивом и већном преводнику на томе што му је пошло за руком да нам недвосмислено растумачи овај тешики роман и да га, саобразно оригиналу, преведе на одличан јапаниски језик.

Објављено у листу *Mitsubishi dainbun* 13. маја 2007.